

1. Општи методолошки појаснувања за екстерните статистики

Екстерните статистики претставуваат сублимат од повеќе одделни статистички истражувања за прибирање, обработка и објавување податоци за економските трансакции со нерезиденти, и тоа: платен биланс, странски директни инвестиции, меѓународна инвестициска позиција, официјални девизни резерви, бруто надворешен долг и бруто надворешни побарувања.

Народната банка на Република Македонија постојано работи на усогласувањето со меѓународните статистички стандарди и подготовката на меѓународно споредливи податоци.

1.1. Усогласување со европските и меѓународните статистички стандарди

Усогласувањето на статистичките извештаи од екстерните статистики се врши преку примената на меѓународните упатства и нивното вградување во националната статистика.

Меѓународните упатства коишто се применуваат при прибирањето и обработката на податоците се следниве:

- Прирачникот за платен биланс (Balance of Payments Manual (BPM 5), 1993, IMF);
- Прирачникот на ММФ за меѓународни резерви и девизна ликвидност (International Reserves and Foreign Currency Liquidity: Guidelines for a Template, IMF 2001);
- Прирачникот за статистика на надворешниот долг (External Debt Statistics: Guide for Compilers and Users, IMF, 2003);
- Насоките на ОЕЦД за дефинициите за странските директни инвестиции, 3. издание, БДЗ (OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment 3rd edition BD3);
- Меѓународна инвестициска позиција: Водич за извори на податоци, ММФ 2002; Квартална меѓународна инвестициска позиција: Техники за составување и извори на податоци, ММФ 2002 (International Investment position: A Guide to Data Sources 2002; Quarterly International Investment position: Data Sources and Compilation Techniques, 2002 IMF).

Класификациите коишто се применуваат при прибирањето и обработката на податоците за овие истражувања се следниве:

- НКД - Национална класификација на дејности (компатибилна со NACE Rev. 2);
- Национална класификација на сектори (компатибилна со ESA 95);
- Меѓународен стандард за класификација на земји и валути (ISO country and currency codes).

Националната законска регулатива, во која се дефинира содржината на податоците коишто се прибираат за потребите на екстерната статистика, е во согласност со Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/2010 и 123/12) и Законот за девизно работење („Службен весник на Република Македонија“ бр. 34/2001, 49/2001, 103/2001, 54/2002, 51/2003, 81/2008, 24/2011 и 135/2011).

Извештајни единици се правни и физички лица коишто имаат економски трансакции со нерезиденти и кои во зависност од видот на трансакциите со нерезиденти известуваат за своите побарувања и обврски кон

нерезидентите врз основа на должнички инструменти, капитални вложувања во и од странство, побарувања и/или обврски кон нерезидентите врз основа на останатите финансиски инструменти и сл. Известувањето е непосредно (директно од извештајните единици) и посредно (преку други институции коишто располагаат со информации за одреден вид трансакции со нерезидентите).

1.2. Политика на објавување и ревизија на податоците

1.2.1 Политика на објавување на податоците

Податоците за екстерните статистики се објавуваат со утврдена периодика и рокови дадени во календарот на објавување на податоците (расположлив на интернет-страницата на НБРМ -

<http://www.nbrm.mk/?ItemID=6A1F334190BBF04FB028CA4EF30CDD7E>).

Методологиите за екстерните статистики, исто така, се објавени на интернет-страницата на НБРМ.

1.2.2 Политика на ревизија на податоците

Податоците се ревидираат на редовна годишна основа, во рок од т+270 дена по истекот на извештајната година.

Исто така, ревизија на објавените податоци може да се врши и во случаи на:

- добивање нови, коригирани информации и податоци од извештајните единици; или
- промени кај изворите на податоци или методологијата за составување на одделно статистичко истражување.

Во согласност со меѓународните препораки, ревидираните податоци се означуваат со фуснота во која се дава соодветно објаснување за извршените измени.

2. Методолошки објаснувања за директните инвестиции

Директни инвестиции (во понатамошниот текст: ДИ) претставуваат форма на меѓународно движење на капитал преку кое се одразува целта за остварување долгорочен интерес помеѓу директниот инвеститор (резидент од една економија) и претпријатието во кое се инвестира (резидент на друга економија). Директните инвестиции ги опфаќаат вложувањата со кои инвеститорот има намера да воспостави трајна економска поврзаност и/или да оствари право на управување со правното лице во кое инвестира. Притоа, како критериум за дефинирање на директните инвестиции, согласно со меѓународните препораки и стандарди, се користи минимално учество од 10% во капиталот или одлучувачко право на глас во правното лице во кое се инвестира. Директните инвестиции, покрај иницијалната трансакција на вложување, во себе ги вклучуваат и сите последователни инвестирања помеѓу директниот инвеститор и претпријатието во кое се инвестира.

3. Извори на податоци и методологија за изготвување на состојбите и движењата за директните инвестиции

Статистиката на Народната банка на Република Македонија за директните инвестиции ги опфаќа податоците за состојбите и движењата врз основа на директни инвестиции. „Состојбите“ го прикажуваат износот на директните инвестиции на крајот на одреден временски период. Додека, „движењата“ ги опфаќаат трансакциите помеѓу поврзаните субјекти врз основа на директни инвестиции, во текот на определен временски период.

Во зависност од насоката на инвестирање, статистичкото истражување на НБРМ за директни инвестиции опфаќа податоци за состојбата и движењата на **директните инвестиции во странство** (outward direct investments) и **директните инвестиции во земјата** (inward direct investments).

Директните инвестиции во странство ги опфаќаат вложувањата на директниот инвеститор (правно или физичко лице), резидент, во претпријатието во кое директно се инвестира, нерезидент.

Директните инвестиции во земјата ги опфаќаат вложувањата на директниот инвеститор (правно или физичко лице), нерезидент, во претпријатието во кое директно се инвестира, резидент.

Во зависност од структурата на ДИ, статистичкото истражување на НБРМ за директните инвестиции во земјата опфаќа податоци за состојбата на **новите, постојните и останатите инвестиции**.

Новите инвестиции ја прикажуваат вредноста на сопственичкиот капитал и реинвестираната добивка којашто произлегува од вложување во нови претпријатија (гринфилд-инвестиции).

Постојните инвестиции ја прикажуваат вредноста на сопственичкиот капитал и реинвестираната добивка којашто произлегува од вложување во постојни претпријатија преку преземање претпријатија или спојување на претпријатија.

Останатите инвестиции ја прикажуваат вредноста на сопственичкиот капитал и реинвестираната добивка којашто произлегува од основање подружници, филијали, фондации и останато.

Согласно со меѓународните и европските стандарди податоците за **состојбата** на директните инвестиции ги вклучуваат:

- сопственичкиот капитал и реинвестираната добивка; и
- останатиот капитал, којшто ги опфаќа побарувањата и обврските од/кон поврзаните претпријатија во странство, и тоа:
 - заемите на меѓусебно поврзаните субјекти;
 - трговските кредити на меѓусебно поврзаните субјекти; и
 - останатите побарувања и обврски на меѓусебно поврзаните субјекти.

За поткатегоријата **сопственички капитал и реинвестирана добивка** основен извор на податоци се годишните прашалници за состојбата и прометот на поврзаните субјекти (ДИ-22 за вложувањата во земјата, односно

BC 22 почнувајќи од 2012 година и ДИ-11 за вложувањата во странство, односно BC 11 почнувајќи од 2012 година).

Реинвестираната добивка методолошки вклучува:

- дел од добивката распоредена во капитал;
- дел од добивката распоредена во резерви;
- дел од добивката распоредена за покривање на загубите од изминатиот период;
- нераспоредена добивка; и
- непокриена загуба.

За поткатегијата **останат капитал** се користат следниве извори податоци:

- за заемите на меѓусебно поврзаните субјекти се користи системот за известување за надворешниот долг (НД) и системот за известување за надворешните побарувања (НП);
- за трговските кредити на меѓусебно поврзаните субјекти се користат податоците од кварталните извештаи за побарувањата и обврските врз основа на комерцијално работење на резидентите со странство (КИПО);
- за останатите побарувања и обврски на меѓусебно поврзаните субјекти како извор на податоци се користи прашалникот за известување за договорениот откуп на обврски и побарувања (ПОЗ) и податоците од годишните прашалници за вложувањата во земјата и странство (ДИ 22 и ДИ 11, односно BC 22 и BC 11, почнувајќи од 2012 година).

Податоците за **движењата** на директните инвестиции се прикажуваат во согласност со стандардните компоненти на ДИ и ги опфаќаат трансакциите врз основа на:

- сопственички капитал;
- реинвестирана добивка; и
- останат капитал којшто ги опфаќа побарувањата и обврските од/кон поврзаните претпријатија во странство, и тоа:
 - заеми на меѓусебно поврзани субјекти;
 - трговски кредити на меѓусебно поврзани субјекти; и
 - останати побарувања и обврски на меѓусебно поврзани субјекти.

За поткатегијата **сопственички капитал** за тековната година извор на податоци за паричните влогови е платниот промет на банките со странство, а за стоконите влогови извор е единствениот царински документ (ЕЦД) за надворешнотрговската размена на Република Македонија. Податоците за претходните години се ревидираат на годишна основа, при што како главен извор се користи годишниот прашалник за вложувањата во земјата (ДИ 22, односно BC 22 почнувајќи од 2012 година).

За поткатегијата **реинвестирана добивка** за тековната година се прават проценки врз основа на резултатите од кварталното истражување за остварениот и планираниот финансиски резултат во тековната година (КВС).

Податоците за претходните години се ревидираат на годишна основа, при што како главен извор се користи годишниот прашалник за вложувањата во земјата (ДИ 22, односно ВС 22 почнувајќи од 2012 година).

За поткатооријата **останат капитал** се користат следниве извори на податоци:

- за заемите на меѓусебно поврзаните субјекти се користи системот за известување за надворешниот долг (НД) и системот за известување за надворешните побарувања (НП);
- за трговките кредити на меѓусебно поврзаните субјекти се користат податоците од кварталните извештаи за побарувањата и обврските врз основа на комерцијално работење на резидентите со странство (КИПО);
- за останатите побарувања и обврски на меѓусебно поврзаните субјекти како извор на податоци се користи прашалникот за известување за договорениот откуп на обврски и побарувања (ПОЗ). Податоците за претходните години се ревидираат на годишна основа, при што како главен извор се користи годишниот прашалник за вложувањата во земјата (ДИ 22, односно ВС 22 почнувајќи од 2012 година).

3.1 Метод на вреднување

Податоците за состојбата на директните инвестиции се вреднуваат по книговодствената вредност, додека податоците за движењата на директните инвестиции се прикажуваат според пазарната вредност.

Промените во состојбите помеѓу два извештајни периода можат да произлезат од движења, ценовни и/или курсни промени и останати промени во обемот.